

GETTY

Burguesos i anarquistes, a la mateixa barca

MONTSE VIRGILI

tat fins ara *Quan mataven pels carrers*, una novel·la que relata els anys del pistolisme a Barcelona. Joan Oller, nascut el 1882, topa en néixer amb dos fets biogràfics que li marquen la trajectòria literària i personal. D'una banda, ha d'escriure a l'ombra del prestigi del pare, l'escriptor Narcís Oller. De l'altra, ensopega amb la instauració del franquisme i la consegüent ex-

Poc sabíem de Joan Oller abans de la reedició de *La barca d'Isis*. L'obra més reconeguda del barceloní havia estat

tinció de la literatura catalana. Després del 1936 ja no torna a publicar fins als anys 50.

Amb *La barca d'Isis*, Males Herbes ha recuperat una joia d'aquelles que només descobreixen els lectors que s'embruten les mans a les llibrerries de vell. Amb la mateixa alegria que van confegint el seu catàleg.

Es tracta d'un relat sobre la fallera de les classes benestants a principis del segle XX per l'espiritisme, l'ocultisme, els coneixements esotèrics i pràctiques com el vegetarianisme que s'havien adjudicat, històricament, als ambients anarquistes i proletaris. És per això que aquest

llibre és doblement exòtic, pel que significa de redescoberta dins un món editorial en què el llibre d'abans-d'ahir es descataloga i, sobretot, per la seva temàtica.

Oller traça un retrat social d'una Barcelona burgesa que busca explicacions a la seva ensopida existència en les ciències ocultes. Els protagonistes de la història viuen a la Bonanova i Sant Gervasi, però agafen taxis en direcció al barri de Sants, on s'organitzen sessions d'espiritisme. Les madams dels bordells fan tractes amb hipnòlegs i les minyones, per llei kàrmica, es tornen vedets d'èxit. El protagonista de la història és el

LA BARCA D'ISIS
JOAN OLLERI
RABASSA
MALES HERBES
220 PÀG./12,95 €

Feliu Soter, un senyoret geniüt que viu de la fortuna d'una tieta rica, dina cada dia al restaurant, fa el salt a la dona amb marfantes de bordells selectes i es mou amb xofer per l'Eixample mentre intenta mantenir intacte un honor aristocràtic de fireta.

Malgrat que la trama argumental gira al voltant d'aquest home net ridícul, el personatge emblemàtic i símbol de *La barca d'Isis*, i de qui el lector esperava més pàgines, és el Dionís Ribera, un estudiós de l'esoterisme i les forces ocultes que viu consagrat a l'aprenentatge d'aquest món com "un mètode de coneixement profund de l'ànima humana". És ell qui malgrat les seves creences, intenta alertar els seus deixebles de les enganyiferies i trampes a les quals els sotmeten els espavilats. Aquesta mena d'Arthur Conan Doyle de Sant Gervasi redibuixat per Oller fa vida en un despatx farcit de llibres, ocells de ferro, bèsties disseccades, canelobres i cranis mentre menja nous i vindica el vegetarianisme. Resulta tan estrambòtic com encantador. Al seu torn, les dones, que en un principi se'ns presenten com a secundàries, acaben dominant el destí dels homes. *La barca d'Isis*, més enllà de la trama esotèrica, és una novel·la sobre les passions humanes, escenificades en diàlegs que corren lleugers, plens d'un sentit de l'humor que s'apuntala en el llenguatge oral i les expressions de l'època.

Explicat d'aquesta manera, pot semblar un fulletó, però per sobre de tot és un llibre ben escrit, hereu del realisme psicològic de Narcís Oller i empeltat encara d'un gust modernista. Entre corredisses i desmais de burges, Joan Oller deixa anar fragments com aquests: "A fora, una grossa lluna esclatava a llevant en mig de vaporoses blavors", "[...] dues palmeres que obrien, per damunt de tot, el ventall de llurs pulmons verds, com si d'allí estant s'estiresin per veure les enyorades terres d'Àfrica i de l'Orient". Aquests petits quadres no fan nosa, és l'ombra apègalosa del misteri grotesc que impregna *La barca d'Isis*. ♦♦

Deu llibres per al segle XX

JAUME CLARET

conductor d'un suggerent recorregut des de la Gran Guerra fins avui. No es tracta d'una tesi nova. L'historiador alemany Ernst Nolte ja l'havia usat per explicar el nazisme com a reacció davant els soviets. A *1914-2014*, l'argument serveix per condemnar la seva potència destructora i plantejar un relat eurocèntric tensat entre dos pols ideològics, en què l'autor es posiciona a les files del liberalisme anti-comunista.

Malgrat comptar amb elements interpretatius interessants, la tesi resulta insuficient. Com ja va plantejar el britànic Norman Stone –escriptor d'alguns discursos de Thatcher i

gens sospitós de simpaties comunistes–, és en el col·lapse del sistema liberal decimonònic, incapaç de respondre adequadament als reptes plantejats per la política de masses, on cal cercar l'arrel última del sacsejat segle XX. El comunisme i la resta d'ismes posteriors no serien sinó manifestacions d'aquesta incapacitat per integrar tant les demandes obres com les pors conservadores que derivarien cap a l'auge revolucionari i l'autoritari, respectivament.

Condicionat per la voluntat d'escriure un assaig sintètic, Pons cau en algunes simplificacions i errors factuais, tot i que comprensibles. Menys justificable és l'absència dels Estats Units –tot i que sí que apareix l'anti-americanisme–, o també oblidats com el de la trobada el 1944 a Moscou entre l'elogiat Churchill i el satànic Stalin. Els adjectius estan més que justificats, però això no lleva que amb-

dós es repartissin Europa a partir de percentatges d'influència.

El "monstre" del comunisme

Les mancances no invaliden el llibre, ni l'esforç intel·lectual és endebades. Orfes d'assajos d'aquesta ambició, sigui com comenta el mateix Pons per l'obsessió identitària o pel caràcter conservador català, cal agrair l'atreviment d'un relat original. *1914-2014* sorgeix d'un curset impartit per l'autor vuit anys enrere que pretenia explicar el segle XX a través de deu llibres. A la selecció trobem textos amb components autobiogràfics (*El món d'ahir*, de Zweig; *Archipiélago Gulag*, de Soljenitsin; *La Segona Guerra Mundial*, de Churchill, i *El largo viaje*, de Semprún), biografies (*Lenin*, d'Hélène Carrère; *El fin de la inocencia*, de Stefan Koch –sobre Willi Münzenberg, el Goebbels comunista– i *Franco*, de Preston) i tres assajos

1914-2014. PER ENTENDRE L'EUROPA DEL SEGLE XX
AGUSTÍ PONS
PROA
154 PÀG./18 €

(*El segon sexe*, de Simone de Beauvoir; *El crepuscle de la democràcia*, de Sáez, i *La decadència de Occidente*, de Spengler). La tria no és innocent. No ho podria ser, atès que són l'excusa per a una particular interpretació històrica com la que se'ns proposa.

La crítica a la utopia comunista s'estén al relativisme de les darreres dècades. Per Pons, la primera és l'evidència de com "la Raó pot esdevenir un Monstre", mentre que la segona duria a la decadència intel·lectual. La doble constatació porta a una reflexió final pessimista respecte del futur d'Europa i del liberalisme occidental. Però el llibre és també un passar comptes per part de l'autor. Perquè, posats a cercar responsables, l'obra assenyala les esquerres i, més concretament, aquelles –llegeixis catalanes i/o espanyoles– que no han rectificat o demanat perdó pels seus errors. ♦♦